

| Imatge de la comarca |

El torrent de les Esplugues, un paratge natural ignorat de Ribes

Jordi Casas

Fa dos o tres anys, l'Institut d'Estudis Penedesencs va editar un llibre amb el títol de *25 sortides a peu pel Penedès*, on es recullen els textos descriptius d'algunes de les caminades organitzades per la seva secció d'Excursionisme durant els primers vint-i-cinc anys de l'entitat. Moltes d'aquestes caminades van tenir com a guia l'enyorat Joan Virella. Entre les preparades per ell, en trobem a faltar una al llibre. Es una que mereixeria ser-hi perquè la vam gaudir força i encara ens en recordem. Es la que seguia tot el torrent de les Esplugues, que és, al nostre entendre, un paratge natural pràcticament ignorat de Sant Pere de Ribes. Un cop acabada l'excursió, ens vam prometre repetir-la, un altre dia, pel nostre compte. Això era l'any 1989. Ara, al cap de setze anys, després de tenir-la en la reserva massa temps, hem pogut complir el nostre desig, i tornar-hi de nou, i amb més ganes i tenint més motius que el de només reviuir aquella primera vegada. Aquests nous són: el comprovar si des de llavors s'havien produït molts canvis com sembla lògic al torrent i si aquests permetien encara considerar el lloc com un paratge natural –com ja ens va semblar la primera vegada– amb possibilitats de fer-hi un recorregut guiat a semblança dels que tant estan de moda a la nostra comarca, i dels quals va ser pioner Joan Virella.

Aquest recorregut, que, per cert, avancem ja, permetrien viure una aventura, podria sortir de la pròpia oficina de Turisme, situada a l'antiga Casa del Terme, que es troba a frec d'aquest torrent que passa pel bell mig del barri de Sota-ribes. Es el torrent que, juntament amb la riera de Ribes, ha anat conformant, al llarg del temps, el turó on està enclavat el castell. Les seves "aigües", per dir-ho així, tributen a la riera a l'alçada del

camp de futbol, després de passar per Sota-ribes i per dos dels únics ponts que les salven, el de la carretera vella de Vilanova i un pont d'accés a una fàbrica. D'on venen aquestes "aigües"? Segons Virella, el torrent de les Esplugues rep escurialles d'alguns fondos del Montgròs. Són "aigües" pluviàls que han anat donant vida a un torrent que neix d'una manera un tant peculiar a la plana saulonca situada als darreres de la masia la Serra. Entre les vinyes d'aquesta pairalia, sorgeix, tot d'un plegat, un inaudit barranc amb altes timbes, que és el niu del torrent. Fins aquest mateix niu del torrent vam poder arribar aquell any amb Joan Virella com a guia. Es possible arribar-hi també avui? Continua sent transitable com aleshores? Permeteu-nos, amics lectors, reservar-nos fins el final la resposta que en vàrem obtenir en la nostra segona ocasió.

El torrent de les Esplugues al seu pas per entre les cases de Sota-ribes no sembla pas un torrent, però uns metres més enllà de la darrera casa ja ho és amb tot el dret en ser de mal passar i de llera pedregosa i estreta per la descontrolada vegetació que arrela a les seves ribes. Per això, en aquest torrent es pot aprendre molt de botànica, perquè l'exuberància

arbustiva i arbòria és extraordinària. En ambdós casos s'hi troben les espècies més comunes de la comarca: atzavares, bargallons, carç com una plaga invasora, mates, heures; i pins, garrofers, etc. El torrent també és una aula per a estudis geològics. Per les seves timbes argiloses, per les roques i per l'existència, no molt lluny del punt d'inici, a tres o quatre minuts, a la paret dreta del torrent (segons el sentit de les aigües), d'una cova.

Aquesta cova és la que podria haver donat nom al torrent, ja que "espluga" equival a cova, encara que el plural del nom indicaria la possible existència d'altres que podrien haver quedat amagades per la vegetació? No sembla del tot plausible, perquè també en algun paper es veu escrit "torrent de l'Espluga" o "de Sota-ribes". La cova no és molt gran, és més fonda que alta i planteja tota una sèrie d'interrogants que no ens es possible obrir aquí per falta d'espai; però, tan sols un d'ells, és producte de l'erosió de les aigües? Deuria córrer molta aigua en altres temps per fer el forat. Ara, la poca que es veu que hi corre s'entolla en un gorg format entre unes roques al mateix peu de la cova. Es pot seguir endavant enfilant-se per aquestes roques (algu-

na d'elles de formació geològica força curiosa) o per la timba contrària on hi ha la cova. Es la mateixa timba on, uns metres abans, hi ha un cartell que diu "Atenció abelles". Això vol dir que el torrent és o era lloc de pas. El que podrien ser uns ruscós es poden entreveure més enlairats i un tant amagats a la vista. Més enllà de la cova, la llera del torrent es transforma, sorprenentment; ja no és pedregosa com fins aleshores, ni té esquerdes. Esdevé un camí planer i d'herbam gens invasor. És un tram en el qual, no obstant, ja es troben els primers pins travessats sobre el torrent i que fan, amb tot, una composició de natura pura, virginal i subjugadora.

D'arbres abatuts, en van apareixent de tant en tant, alguns d'ells morts de força temps i grossos, i ja difícils d'identificar. També es troben més roques al mig de la llera que semblen com caigudes del cel, perquè és difícil imaginar-se que hagin estat arrossegades pel torrent. A més d'arbres i roques, un altre element que dóna un aire aventurer en seguir el torrent són les bardisses, no tan espesses i abundants com seria també d'imaginar, en un principi, però que, al final, van influir en l'èxit de la nostra aventura.

Així mateix, en aquest torrent, hom es troba en zones més o menys assoljades amb altres de fosques i ombrívols per la coincidència de trobar-se alhora grans i alts pins i els trams de timba de més alçada. Són les zones més feréstegues, per on passar-hi fa una mica de basarda, que alternen amb altres que el torrent és fàcil de fer i sense que ho sembli. Però també hi ha algun lloc amb algun espectacular esvoranc com si s'hagués enfonsat la terra. Es el lloc on sobresurt del mig de la llera un tub en vertical, molt oxidat, en el qual s'avisava que allò és un pou sense tapar. Segons les notes de Joan Virella, són les restes d'una perforació per captar aigua i, que tot i tenir èxit, es va deixar córrer.

En un determinat punt, i a l'esquerra del torrent, es troba un ramal que no presenta dificultats per seguir-lo una estona fins que un arbre travessa barra completament el pas. Es un gran pi ben ajagut, de copa encara verda, que és com un sentinella vigilant de la natura que ens diu "Atureu-vos. Fins aquí i prou". El mateix sembla dir l'esponerós bardissar existent precisament a la mateixa cruïlla del torrent principal amb aquest ramal que fa el pas infranquejable. Avui els esbarzers són els amos del torrent i impedeixen avançar si ho volem fer de manera natural, sense alterar res.

A l'any 1989, amb Joan Virella, sense tants impediments, vam arribar al final, al niu on és més espectacular perquè diuen que hi cau l'aigua en cascada. Avui no és pot.

El torrent es podria dir que s'ha "perdut", però positivament, ja que és més natural, més salvatge i més interessant, per tant. Té ara més valor i més punts per dir-ne paratge natural i ser protegit, però per fer-hi un recorregut guiat caldria controlar el creixement dels esbarzers, no faria falta tocar cap dels arbres caiguts, ni moure cap roca, però si arranjar una mica, per seguretat, determinats punts de la llera del torrent. |